תנו רבנן *הרואה חמה בתקופתה לבנה [א] בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן אומר ברוך עושה בראשית *ואימת הוי? אמר אביי כל כ"ח שנין והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נגהי ארבע: ר' יהודה אומר הרואה הים וכו': לפרקים עד כמה? אמר רמי בר אבא א"ר יצחק עד שלשים יום ואמר רמי בר אבא א"ר יצחק הרואה פרת אגשרא דבבל אומר ברוך עושה בראשית, והאידנא דשניוה פרסאי מבי שבור ולעיל רב יוסף אמר מאיהי דקירא ולעיל, ואמר רמי בר אבא הרואה דגלת אגשרא דשביסתנא אומר ברוך עושה בראשית, מאי חדקל? א"ר אשי שמימיו חדין וקלין מאי *פרת? שמימיו פרין ורבין ואמר רבא האי דחריפי בני מחוזא משום דשתו מיא דדגלת האי דגיחורי משום דמשמשי ביממא והאי דנייידי עינייהו משום דדיירן בבית אפל: על הגשמים כו': על הגשמים הטוב והמטיב מברך? *והא"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא מאימתי מברכין על הגשמים? משיצא חתן לקראת כלה מאי מברכין? אמר רב יהודה מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו ורבי יוחנן מסיים בה הכי אילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו עד תשתחוה [ב] בא"י רוב ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות? אמר רבא אימא האל ההודאות א"ר פפא הלכך נימרינהו לתרוייהו רוב ההודאות והאל ההודאות, ואלא קשיא? לא קשיא הא דשמע משמע הא דחזא מחזי, דשמע משמע היינו בשורות טובות ותנן על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב אלא אידי ואידי דחזי מחזי ולא קשיא הא דאתא פורתא הא דאתא טובא ואב"א הא והא דאתא טובא ולא קשיא הא דאית ליה ארעא הא דלית ליה ארעא, אית ליה ארעא הטוב והמטיב מברך והא *תנן בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה [ג] שלו ושל אחרים אומר הטוב והמטיב לא קשיא הא דאית ליה שותפות הא דלית ליה שותפות והתניא קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו על שלו ועל של חבירו אומר ברוך הטוב והמטיב; וכל היכא דלית לאחרינא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב והתניא אמרו ליה ילדה אשתו זכר אומר ברוך הטוב והמטיב? התם נמי דאיכא אשתו *בהדיה דניחא לה בזכר ת"ש מת אביו והוא יורשו בתחלה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אחי דקא ירתי בהדיה ת"ש *שינוי יין א"צ לברך שינוי מקום צריך לברך וא"ר יוסף בר אבא א"ר יוחנן אע"פ שאמרו שינוי יין א"צ לברך אבל אומר ברוך הטוב והמטיב? התם נמי דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה: בנה בית חדש וקנה כלים חדשים וכו': א"ר הונא לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן אבל יש לו כיוצא בהן א"צ לברך ור' יוחנן אמר [ד] אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך מכלל

בתקופתה. מקום שהיא חוזרת שם לתחלת היקפה היא שעת תליית המאורות ומאז התחילה להקיף ולשמש: **אימת הוי.** אחמה בתקופתה קאי: **כל כ"ח שנים.** של תקופת ניסן *שבסוף כ"ח כשחוזר מחזור גדול של חמה להיות תקופה נופלת בשעת תליית המאורות בשבתאי היא שעה תחלת ליל ד': **באורתא דתלת נגהי ד'.** שהעריב שמשו של ג' בשבת ויתחיל ליל ד': **נגהי.** ליל כדאמר בפסחים בשמעתא קמייתא (דף ג.) דאיכא דוכתא דקרו ללילא נגהי: **שבתאי.** שם שעה ראשונה של ליל ד' שבאותה שעה נתלו מאורות ושבע שעות הן וחוזרות חלילה שצ"ם חנכ"ל תמצא בהקף סדרן של עולם סימני שעות תחלת הלילות כצנ"ש חל"ם מוצאי שבת כוכב. תחלת ליל ב' צדק. תחלת ליל ג' נוגה. תחלת ליל רביעי שבתאי. תחלת ליל ה' חמה. תחלת ליל ששי לבנה. תחלת ליל שבת מאדים. וסדר תחלת הימים כעלות השחר חל"ם כצנ"ש ותקופה מושכת מחברתה ז' שעות ומחצה כלומר מתאחרת אחר היום והשעה שנפלה בה חברתה ז' שעות ומחצה הרי שלשים שעות לארבע תקופות הרי יום ורביע לשנה. לד' שנים חמשה ימים למדת שאין תקופה נופלת בתחלת הלילה אלא לסוף ד' שנים שהוא מחזור קטן וז' מחזורים קטנים למחזור גדול וסימנך דב"ז הגא"ו הרי שאינה באה לתחלת ליל ד' אלא מכ"ח שנים לכ"ח שנים בראש כל מחזור קטן באה לתחלת הלילה ובראש מחזור הגדול באה לתקופה הראשונה שהוא תחלת ליל ד': **אגשרא דבבל אומר ברוך עושה בראשית.** קים להו שלא נשתנה פרת מהלוכו ע"י אדם משם ולמעלה אבל משם ולמטה הסיבוהו בני אדם דרך אחרת: **והאידנא דשניוה פרסאי.** מלמעלה לגשר אין מברך עליו עושה בראשית אלא מאיהי דקירא ולעיל. איהי דקירא שם מחוז שהוא על הפרת: **חדין.** חריפין מיא וקלין לשקול במאזנים וטובים לשתות שאין מכבידין את הגוף: ה"ג **והאי דגיחורי** משום דמשמשי ביממא לפיכך בניהן אדומין כאדמומית היום רו"ש בלעז: **דניידי עינייהו.** עיניהם נדים ונעים: **משיצא חתן לקראת כלה.** שהמים קבוצין על הארץ וכשהטפה נופלת עליהן טפה תחתונה בולטת לקראתה: **שמע משמע.** שבשרוהו לאמר ירדו גשמים בלילה אומר הטוב והמטיב: **אתא פורתא.** מודים אנחנו לך: **אתא טובא.** הטוב והמטיב: **אית ליה ארעא.** הטוב והמטיב שהטיב לו: (**בנה בית חדש** [ד]. שכולו שלו אומר שהחיינו: **שלו ושל אחרים.** הטוב והמטיב:) ה"ג (והתנן) בנה בית חדש וכו' לא קשיא הא דאית ליה שותפות הא דלית ליה שותפות ול"ג אלא הא והא דאית ליה ארעא וה"פ תירוצא דקנינן קאי בדוכתיה מודים אנחנו לך בדלית ליה ארעא הטוב והמטיב בדאית ליה ודקא קשיא לך 'בנה בית חדש אומר שהחיינו' לא קשיא ההוא 'דבנה בית חדש שאין לו שותפות בה ועליה מברך שהחיינו אבל גשמים בדאית ליה ארעא טובה שיש לו שותפות בה היא שהרי כל מי שיש לו קרקע שותף עמו בטובה זו: **והתניא.** בניחותא: **קצרו של דבר.** [ה] כלומר כללו של דבר: **ולבסוף הוא אומר הטוב והמטיב.** על בשורות הירושה שנשארה לו ירושה מאביו שכן בשרוהו מת אביו ויורשו כלומר הניח נכסים: **שינוי יין.** שתה יין בסעודה והביאו לו יין אחר טוב מן הראשון אין צריך לברך בורא פרי הגפן: **שינוי מקום.** יצא מכאן והלך לבית אחר והביאו לו יין: **ר"י אמר אפילו יש לו כיוצא בהן.** מירושה הואיל ולענין קניה חדש הוא אלא צריך לברך:

דקנה

הטוב והמטיב. אבל אשינוי לחם ואשינוי בשר אין מברכין הטוב והמטיב דדוקא איין דאית ביה *תרתי לסעיד ומשמח מברכין הטוב והמטיב אבל בשר ולחם לא ופרשב"ם בערבי פסחים (דף קא: ושם) דדוקא בשהאחרון משובח מברכים הטוב והמטיב אבל בגרוע בו לא (אך) בירושלמי דכילד מברכין א"ר אבא בר רב הונא צריך לברך על יין חדש וישן, שינוי יין א"צ לברך, שינוי מקום צריך לברך היסח הדעת כשינוי מקום משמע דוקא כשהאחרון ישן דעדיף טפי ור"ת פי' דאפי' אין האחרון חשיב רק שלא ישתנה לגריעותא יותר מדאי (א) ומסיים בה רבי על כל חבית וחבית שהיה פותח היה מברך הטוב והמטיב ומשמע דלא קפיד אם האחרון משובח אם לאו אע"ג דישן איזכר בסוף מ"מ כימא דרבי פליג עליה ולפרשב"ם יעמידנה להך דרבי במסופק אם האחרון טוב ומספק היה מברך על כל אחד שמא משובח הוא, אך ר"ת מפרש דעובדא דרבי בא לחלק כדפי' ר"ת דההוא דחדש וישן מיירי בברכת בורא פרי הגפן דומיא דשינוי מקום דבתר הכי, אבל לא מצינו כן בגמרא שלנו*:

התם דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה. וה"ה אם אשתו ובניו עמו אבל יחיד לא ואפילו שהחיינו אין מברך יחיד על שינוי יין דלא אשכחן יחיד שמברך שהחיינו רק אחדתא וכן כל פרי חדש כשאכלו מברך שהחיינו כדאמרינן בסוף בכל מערבין (עירובין מ:): **ורבי יוחנן אמר אפי' קנה כיוצא בהם.** והלכתא כר' יוחנן אליבא דלישנא בתרא אפילו קנה והדר קנה שהיו לו כלים חדשים כיוצא באלו צריך לברך דקי"ל כרבי יוחנן לגבי דרב מכ"ש דלגבי רב* הלכתא כוותיה ואומר ר"י דוקא בבגדים חשובים דומיא דבית חדש נקט כלים חדשים אבל שאינם חשובין כ"כ כמו מנעלים ואנפליאות וחלוק וכיוצא בהן אין צריך לברך. בירושלמי: א"ר חייא בר אבא לא סוף דברים חדשים אלא אפי' שחקים כאילו חדשים הן ר' יעקב בשם רבי חייא בר אבא אמר קנה אומר שהחיינו, ניתן לו אומר הטוב והמטיב, לבש בגדים אומר מלביש ערומים, ול"פ בגמרא שלנו דלא אשכחן הטוב והמטיב אלא בדאיכא אחרינא בהדיה:

מג א מיי' פ"י מהלכות ברכות הל' יח סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' רכט סעיף ב:

[וכן משמע כצ"ל]

מד ב מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' ריח סעיף ג וסי' רכד סעיף יג:

מה ג טוש"ע או"ח סי' רכח סעיף ג:

מו ד מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע או"ח סי' רכא סעיף א:

מז ה ו ז ח מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ב:

מח ט מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע או"ח סי' רכב סעיף א:

מט י טוש"ע או"ח סי' רכג סעיף א:

נ כ מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ב:

נא ל מיי' פ"ד מהלכות ברכות הל' ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן קעה סעיף א:

נב מ מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע או"ח סי' קעה סעיף א:

[ועי' היטב תוס' פסחים קא. ד"ה שינוי יין]

נג נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

נד ס מיי' פ"י מהלכות ברכות הל' א סמג שם טוש"ע או"ח סי' רכג סעיף ג:

[ע מיי' שם]:

[רב הונא]

◆

רב נסים גאון

על הגשמי' ועל בשורו' טובות הוא אומר ברוך הטוב והמטיב. גרסי' בגמ' דבני מערבא מה ראו לסמוך בשורות טובות לירידת גשמים ר' ברכיה בשם ר' לוי על שם מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה וגו' ועיקרה בבראשית דר' אושעיא והכין אמר התם מה שמועה ב' הטוב והמטיב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הטוב וכו' יותר מדאי דהכי מסיים בה ר':

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן. נ"ב ג' כרי"ף ורא"ש במברכתם במשמרותם בעתם: [ב] שם עד תשתחוה. נ"ב וירוממו את שמך מלכנו. גירסת רי"ף ורא"ש: [ג] שם (שלו ושל אחרים אומר הטוב והמטיב) תא"מ: [ד] רש"י ד"ה בנה בית חדש עד ד"ה ה"ג. נמחק: [ה] שם ד"ה קצרו של דבר. כלומר כללו של דבר שלו אומר שהחיינו שלו ושל אחרים הטוב והמטיב. כצ"ל:

שבתות

[בכורות נה:]

תענית ו:

[תניא]

פסחים קה.

◆

גליון הש"ס

גמ' ואימת הוי אמר אביי. בערוך ערך חמה לו גירסא ואימת הוי אמר אביי. וע"ש דכתב ג' פירושים על ממתתקופת:

נושא
ברכת החמה

מבנה

אימרות של רמי בר אבא

△ הסברים לתיבות

נושא
על הגשמים מברך הטוב והמטיב

מבנה

◇ קושיות על הדין הנ"ל

תירוצים

תת נושא
מברכים הטוב והמטיב על הגשמים היכא דאית ליה שותפות

מבנה

△ קושיות על הנ"ל

נושא/מבנה